

ASPECTE ALE LUPTEI PENTRU UNIRE LA FOCȘANI (1859) OGLINDITE ÎN PRESA INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

IONEL MONI CONSTANTIN

Menționat în documente încă de la 1546¹, orașul Focșani, subîmpărțit pe vremuri în Focșanii Moldovei și Focșanii Munteniei, ne apare, prin însăși poziția sa geografică și trecutul său istoric ca un oraș simbol al acestei constante istorice a poporului nostru lupta pentru unitate națională.

De-a lungul timpului cele două părți ale orașului Focșani au avut o dezvoltare social-economică și politică asemănătoare, situație ce a ajutat la apropierea lor. Ca ținut de margine Focșanii mențineau legăturile între cele două țări; în caz de pace, treceau negustorii cu mărfuri sau călători, în caz de război, armate prietene sau dușmane. Deși despărțite între ele de hotar, raporturile politice, economice, culturale și familiare dintre cele două părți ale orașului erau dintre cele mai strinse. Este normal, așadar, ca informații privitoare la acest adevărat barometru politic al celor două Principate, care este Focșaniul, să apară de timpuriu în documente, iar mai apoi în presa internă și internațională, știrile fiind din ce în ce mai numeroase în măsura în care orașul juca un rol din ce în ce mai important în lupta pentru Unire. Insuficient subliniat pînă acum de către cercetătorii problemei, fenomenul se explică prin puternicele forțe unioniste existente aici, forțe care desfășoară o activitate suficient de intensă încît să facă necesară prezența la Focșani chiar a unor corespondenți străini care își transmit știrile chiar la fața locului.

Știrile apar de obicei sub forma unor corespondențe ale trimișilor marilor ziare străine în Principate, prezenți în orașul de pe graniță, alteleori se preiau și se traduc articole din presa românească unionistă, informații din rapoartele comisarilor marilor puteri etc. Inserarea unor astfel de corespondențe de la fața locului prezintă, credem, un interes particular, avînd o valoare incontestabilă de document istoric. Inserate *atunci* (s.n.) în principalele ziare din Principate și din Europa, aceste materiale au difuzat peste hotarele țării realitățile românești în adevărata lor accepțiune.

De altfel situația nu este de loc nouă, ecouri ale sentimentelor unioniste ale focșănenilor apărînd în presa internă încă înainte de revoluția de la 1848. Astfel, „Curierul românesc“ din 14 septembrie 1845, descriind ceremonia căsătoriei la Focșani a domnitorului Gh. Bibescu cu Marițica

1. Arhivele Statului Brașov, registrul vamal 1546, cota III-a 816, VI. 18, f. 319.

Văcărescu, de față fiind domnul și doamna Moldovei, o caracteriza ca „maiestuoasa lăntuire a doi Domni vecini, două Doamne și un păstor, simbol de legătură strinsă între două popoare de aceeași origine, singe și credință“. În cinstea evenimentului, „peste podișor, deasupra hotarului, era înălțat din partea fraților moldoveni un arc de triumf... în fața de către România moldavă : de-a dreapta era închipuit Dragoș și de-a stînga Radu Negru“. La prînzul ce a urmat „Barbu Știrbei bău întru veșnica unire a muntenilor și moldovenilor“².

Odată cu revoluția de la 1848 sentimentele unioniste ale focșănenilor aveau să-și găsească noi modalități de expresie, fapt atestat și de documente ; la sărbătorirea Constituției în Focșanii Munteni participînd și numeroși moldoveni care „au mărturisit că asemenea prilej de obștească veselie doresc să sosească și la dinșii cît mai curînd, ca împreună să poată striga „să trăiască unirea poporului Român“³. Că în această zonă, locuitorii legau ideea de revoluție de ideea de unitate o demonstrează și articolul apărut la 12 mai 1848 în gazeta „Allgemeine Zeitung“ din Augzburg în care se relatează discuția cu „doi revoluționari din Iași, refugiați la Focșani“⁴, unde găsiseră adăpost și care „erau ferm convinși că din haosul mișcărilor și răsturnărilor va apărea republica Dacia. Aceasta va cuprinde toate ținuturile... de la Carpații de nord pînă la Dunăre și Marea Neagră“⁵.

După înfrîngerea revoluției în Principate, interesul presei pentru această zonă este considerabil mai scăzut, numele Focșanilor dispărînd din relatările corespondenților ziarelor străine. Interesul este însă brusc reactivat de izbucnirea războiului Crimeii în 1853, care aducea o nouă ocupație străină a Țărilor Române rusă la început, apoi austriacă, trupele habsburgice retrăgîndu-se abia în 1856⁶. Consecințele dezastruoase ale acestei ocupații își vor găsi ecoul și în presă. Ziarul german „Breslauer Zeitung“ care prelua știrile dintr-o corespondență din Focșani, aprecia ca nedemn comportamentul trupelor austriece, făcînd o comparație cu vechile năvăliri turcești, soldații jefuînd casele și maltratîndu-i pe locuitori⁷.

Anul 1856 este anul Congresului de pace de la Paris care, prin hotărîrile sale, făcuse din problema reorganizării Principatelor o chestiune europeană. Îndată ce s-a aflat de hotărîrile Congresului, în Principate au început pregătirile în vederea realizării Unirii. De altfel, trebuie precizat că încă cu mult înainte, curentul pentru Unire crescuse și că opinia publică românească își dădea seama că numai astfel se va

2. „Curierul românesc“ din 14 septembrie 1845, apud Ioan C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul Organic*, București, 1915, p. 338. *Vezi și Focșanii de ieri și de azi. Cuvîntări*, București, 1931 p. 8—9.

3. *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente*, vol. II București, 1902, p. 22.

4. „Allgemeine Zeitung“ din 12 mai 1848 apud N. Adăniloae, *Revoluția de la 1848 în Țările Române*, București, Editura Academiei, p. 79.

5. *Ibidem*.

6. *Istoria României. Compendiu*, București, Editura Didactică și pedagogică, 1974, p. 269.

7. *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. II, București, Edit. Academiei, 1959, p. XII.

putea pași temeinic pe calea progresului social-economic și politic, se va putea forma un stat care să ajungă pe deplin independent⁸.

Ca atare, în primăvara anului 1856, ca pretutindeni în Moldova și Țara Românească, lupta unionistă a luat un puternic avânt și la Focșani. Reflectind situația, „Telegraful român” din Sibiu comenta, preluând știrile corespondenților germani din Moldova, că „împreunarea Principatelor (pare) să fie din zi în zi cuvânt de parolă a moldovenilor. În toate orașele mai însemnate se țin adunări și se scriu protocoale, numite acte naționale... Focșanii, a căror jumătate este românească, se numește pururea cu trufie — cetatea românească”⁹. Articolul mai precizează și faptul nu de neglijat că pretutindeni preoții, învățătorii și negustorii îmbrățișează cu entuziasm ideea Unirii.

De altfel, activitatea din Principate a fost urmărită cu deosebit interes de către redacțiile publicațiilor transilvănene, în paginile lor înțînindu-se, alături, de știrile de ultimă oră și creații literare cu accentuată tentă patriotică și unionistă. Astfel același ziar din Sibiu reproduce în numărul 52 din 4 iulie 1856 o poezie a tînărului poet focșănean D. Dăscălescu, care mai publicase în principalul organ unionist „Steaua Dunării” versuri de o certă valoare literară, adevărate manifeste politice ritmate ale vremii sale :

*Pină cînd în neunire
Cătră țară vinovați
Să tot mergem spre peire
Și de toți să fim călcați ?

Frații mei vremea ne vine
— Cît sîntem de urgișiți —
Să gustăm și noi v-un bine
Draği români, să fim uniți”¹⁰.*

Pe măsură ce activitatea unioniștilor se intensifică, mai ales după constituirea Comitetului Central al Unirii din Iași, numele orașului Focșani atrage tot mai des atenția corespondenților de presă, mai ales a celor reprezentînd ziare din principalele țări favorabile Unirii, mai ales după ce la 1/13 ianuarie Poarta Otomană emană firmanul convocării Adunărilor Ad-hoc, aprobat de Sultan la 14/26 ianuarie, urmînd a fi comunicat într-un cadru solemn la București și Iași¹¹. Anterior, prin „Actul de adeziune la dorințele naționale” din 18/30 iunie 1856 masele populare, unioniștii focșăneni creaseră unul din cele mai puternice comitete unioniste din întreaga Moldovă, actul fiind semnat de 247 persoane din toate clasele sociale, fără precizări de ranguri sau funcții, printre semnatori înțînindu-se alături de Dimitrie Dăscălescu deja amintit, pe dr. Anas-

8. Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ediția a II-a, București, Edit. științifică, 1970, p. 13.
9. „Telegraful român”, nr. 52 din 4 iulie 1856, apud Anton Mesrobeanu, *Ecoul Unirii țărilor române în presa transilvană*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, Iași, X (1959), fascicola 1—2, p. 176.
10. „Refrenul muzei mele”, în „Steaua Dunării”, nr. 8, 1856, p. 72, apud Virgiliu Ene, *Unirea Principatelor române oglindită în literatură*, Iași, Edit. Junimea, 1979, p. 151—152.
11. Ion Popescu Puțuri, Nicolae Copoiu, *Rolul maselor populare în făurirea Unirii Principatelor române — 1859*, București, Edit. politică, 1979, p. 167.

tasie Lascaris, al doilea redactor al primului ziar în limba română „Fama Lipseăi”¹². Exprimînd ataşamentul focşănenilor la cauza Unirii actul de adeziune cerea printre altele „Unirea ambelor Principate Valachia şi Moldova într-un singur stat, sub numirea de România..., o constituţie liberă potrivită cu trebuinţele ţării şi o adunare obştească compusă de deputaţi aleşi liberi din toate clasele”¹³.

Apariţia firmanului va fi semnalul care va decanşa o lungă şi puternică bătălie electorală, unioniştii stringîndu-şi rîndurile, lupta maselor populare cunoscînd o intensitate deosebită mai ales în faţa încercărilor căimăcămiei reacţionare a lui Teodor Balş iar mai apoi, după moartea acestuia, a lui Nicolae Vogoride de a falsifica rezultatul alegerilor în Moldova, dînd o majoritate separatistă.

La Focşani cei bănuîţi de unionism sînt închişi, convorbirile în grup mai mare de două persoane sînt oprite, ziarele unioniste nu sînt permise¹⁴. Contractul dintre regimul politic din Moldova, reacţionar în raport cu libertatea de acţiune a unioniştilor în Ţara Românească, apare şi mai evident la Focşani cu prilejul sosirii în ţară a comisarilor marilor puteri. Corespondenţa din Moldova a ziarului „Le Moniteur Universel” din 2 mai 1857 arăta că: „fiecare oraş, fiecare comună s-a pregătit să primească şi să sărbătorească cu demnitate reprezentanţii puterilor chemaţi să prezideze reorganizarea acestor ţări... Administratorii au primit în consecinţă ordinul să înăbuşe manifestaţiile de bucurie şi să pregătească la rîndul lor altele artificiale şi provocatoare”¹⁵.

Din ordinul ministrului de interne Costin Catargiu, arăta acelaşi ziar, „pe tot drumul urmat de comisarul francez orele plecării şi sosirii sale au fost fals indicate de prefectul de Focşani”¹⁶ însuşi ministrul venit la faţa locului sub pretextul de a-l întîmpina pe comisarul otoman” a făcut că Safet-Efendi a fost inabordabil”¹⁷.

Sosirea la Focşani a comisarului francez, baronul de Talleyrand, devine astfel pentru masele populare un prilej de călduroasă manifestare a voinţei de Unire. Corespondenţa din Iaşi din 23 aprilie 1857, publicată în ziarul „La Patrie” din 25 mai 1857, ţine să sublinieze că „demonstraţiile populare care au izbucnit la Focşani au avut un caracter particular” ceea ce arată clar diferenţa politică de regim creată de cai-macami în cele două Principate. „Toţi moldovenii, arată ziarul —, au venit în oraşul valah, temîndu-se de rigorile pe care conduita lor nu ar fi lipsit să le atragă din partea ispravnicului care administrează acest ţinut”¹⁸.

Vara anului 1857 avea să reprezinte în lupta maselor pentru Unire momentul culminant şi decisiv pe planul intern dar şi internaţional, iar cucerirea majorităţii în viitoarele Divanuri ad-hoc avea să constituie

12. Dumitru Huţanu, *Focşanii în lupta pentru unitate naţională*, în „Studii şi comunicări”, Focşani, I, (1978), p. 126.

13. D. A. Sturduza, *Acte şi documente relative la istoria renaşterii României*, vol. III, Bucureşti, 1889, p. 580 (în continuare se va cita „Acte şi documente”).

14. I. M. Dumitrescu, *Focşanii în vremea Unirii*, Imprimeria jud. Hunedoara, 1931, p. 2.

15. *Acte şi documente*, vol. IV, p. 483.

16. *Ibidem*.

17. *Ibidem*.

18. *Ibidem*.

piatra de încercare a mișcării unioniste. Cum este și firesc, atenția opiniei publice avea să fie în această perioadă concentrată asupra celor două capitale Iași și București unde în toamnă se vor deschide lucrările celor două Adunări și, ca atare, relatările din presă vor avea aceeași direcție, locul informațiilor din provincie scăzând considerabil printre acestea și a celor privind activitatea unioniștilor din Focșani.

Activitatea, locul și rolul istoric al Adunărilor ad-hoc sînt îndeobște cunoscute, aici mulțumindu-ne doar să mai subliniem încă odată participarea activă, patriotică și demnă pentru clasa pe care o reprezenta a deputatului pontaș putnean Ioan Roată din satul Cîmpuri, în antiteză cu atitudinea profund reacționară și antinațională a separatistului Alecu Balaș, ales al marilor proprietari din același ținut.

Convenția de la Paris publicată la 19 august 1858 pe baza dorințelor exprimate de Adunările ad-hoc, fără a îndeplini în întregime aspirațiile de Unire ale maselor populare, a fost totuși socotită o veritabilă Constituție a viitorului stat Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești.

Principalele stipulații publicate în presa vremii privind înființarea unei Comisii Centrale cu sediul la Focșani, cu misiunea de a elabora legile comune celor două Principate, cît și înființarea în același oraș a unei Curți de Casație comună erau prevederi de maxim interes pentru focșăneni. Odată făcut public conținutul Convenției, masele populare din cele două Principate au participat în cadrul campaniei pentru alegerea Adunărilor Elective, pentru alegerea aceluiași domnitor în luna ianuarie 1859. Atitudinea conservatoare în acest caz a căimăcămiei de 3 din Țara Românească, din care doi erau membri susținători ai candidaturii lui Gh. Bibescu, au creat o stare de tensiune care îl face pe corespondentul „Stelei Dunării” să exclame: „Poporul e prea nemulțumit și murmurul e general de la Turnu pînă la Focșani”¹⁹.

În curînd însă, cu toate piedicile întîmpinate, Unirea avea să devină faptă.

La 22 februarie 1859, ziarele franceze preluînd prin intermediul cotidianului austriac Ost-Deutsche Post, o întinsă corespondență din Iași, datată 11 februarie, relatau pe larg, ultima ședință a Adunării Elective moldovene în care, prin mesajul său, Al. I. Cuza, ales pe 5 ianuarie domnul Moldovei, făcea cunoscut alegerea sa și ca domn al Țării Românești. Reproducînd adresa de răspuns la mesaj, citită în Adunare de către Mihail Kogălniceanu, unul din aceste ziare²⁰ „Le Messenger du Midi”, sublinia entuziasmul Adunării față de propunerea făcută de acesta, ca să se întrunească ambele Adunări la Focșani pentru ca ele să-și poată îndeplini marea misiune ce le-a fost încredințată, să pună prima piatră la construcția statului român și pentru ca în sfîrșit Unirea să devină efectivă. Arătînd opoziția lui Lascăr Catargiu la această propunere, care reliefa gravitatea unui asemenea act, corespondența cuprîndea și răspunsul lui Mihail Kogălniceanu încheiat cu patetica exclamație: „La Focșani ! La Focșani !”²¹.

19. „Steaua Dunării”, nr. 103 din 22 decembrie 1858, p. 366 apud Dan Berindei, *Epoca Unirii*, București, Edit. Academiei, 1979, p. 78.

20. Gh. Platon, *Ecoul internațional al Unirii Principatelor Române*, în „Cuza Vodă. În memoriam”, Iași, Edit. Junimea, 1973, p. 184.

21. *Ibidem*.

În continuarea acestor știri comentariul politic mai arăta o depeșă din Triest, publicată de ziarele engleze, înștiințează că Al. I. Cuza, de acord cu cererea Adunării moldovene, depășind-o chiar, a publicat un decret prin care declară Unirea Principatelor cu o adunare unică, cu sediul la Focșani, informație care după cum se știa a fost invalidată ulterior de adevărul istoric.

Ca pretutindeni în Principate, dubla alegere a lui Al. I. Cuza a fost salutată cu entuziasm și de către locuitorii orașului Focșani într-o telegramă comună trimisă pe 25 ian/6 febr. 1859 al cărei conținut a fost publicat a doua zi de „Steaua Dunării”: „Prea înălțate Doamne. Sub impresia unei simțiri de bucurie extraordinară inimile rămân unite și nu pot exprima toate cîte simțim. Orășenii Focșăneni nu pot decît să zică: Trăiască România! Trăiască Prințul lor”²². Telegrama semnată de peste 60 de persoane au printre cei ce subscriu fapt demn de semnalat, armeni, greci, evrei, italieni și alte naționalități care, alături de români, își exprimau bucuria realizării Unirii celor două țări în cadrul aceleiași patrii comune.

Posibilitatea ca masele populare să-și exprime direct adeziunea la cauza Unirii, împletind-o cu bucuria pentru transpunerea ei în viață în persoana lui Al. I. Cuza, a constituit-o vizita domnitorului la Focșani la 5 februarie 1859, în drum spre București. O corespondență din acest oraș, cu data de 22 februarie 1859, reproducă de „La Presse d'Orient” relatează călătoria lui Cuza spre București ca un adevărat drum al triumfului, știrile fiind reluate în „Messenger du Midi”, nr. 77, din 19 martie același an.

„Acest voiaj — scrie corespondentul — a fost o continuă ovație. Poștele și jumătățile de poștă se numărau prin arcuri de triumf, banchete, adrese de felicitare. A trebuit să se călătorească la pas... atât de mare era mulțimea care se îngrămădea pe drum pentru a saluta pe alesul națiunii”²³.

Menționînd că domnitorul petrecuse noaptea de joi la Focșani, corespondentul arăta că la intrarea în București: „Se regăsea aceeași bucurie, aceleași cîntece naționale, aceleași dansuri populare cărora le fusesem deja martor la Focșani, la Buzău și la Ploiești”²⁴.

Nu putem încheia prezentul articol fără a face cunoscut măcar parțial ecoul pe care l-a avut în presa epocii ideea unei posibile capitale la Focșani. Comentată de personalități ca Paul Bataillard care pe drept cuvînt sublinia la 1856 că „se poate spune că nu există nici un moldovean sau valah care nu ar accepta un oraș oarecare drept capitală dacă prin absurd, aceasta ar fi prețul Unirii”, ea capătă circulație prin publicarea unor extrase din corespondența din 1834 a lui D. Bois le Comte, călător în principate, cu guvernul francez, mai întîi în „Le Moniteur Universel” din 18 septembrie 1856, reproduc în „Gazeta Moldaviei” nr. 75, din 20 septembrie, același an. Un fragment din această corespondență credem că este edificator: „La început Domnitorul ar putea rezida alternativ în amîndouă capitale sau capitala s-ar stabili în orașul Focșani, care e tăiat de linia de graniță fixată între amîndouă țările”²⁵.

22. *Acte și documente*, vol. VIII, p. 599.

23. Gh. Platon, *op. cit.*, p. 229.

24. *Ibidem*, p. 230—231.

Reactualizarea ideii în ianuarie 1859 prin propunerea lui Mihail Kogălniceanu de a se reuni cele două Adunări la Focșani, ceea ce ar fi echivalat cu transformarea orașului într-o veritabilă capitală avea să-și găsească cuvenitul ecou în presa străină: „Ziarele străine — se spune în adresa nr. 427 a consulatului Belgiei în Principate către ministrul de externe — au vorbit în diferite rânduri despre fuziunea celor două camere legislative,... care astfel nu vor forma decît una singură al cărei sediu va fi la Focșani“²⁵. Ideia nu putea bineînțeles decît să suridă focșănenilor, orașul fiind dealtfel și sediul celor două organisme importante create prin Convenția de la Paris, Comisia Centrală și Curtea de Casație comună. Dînd expresie a acestor speranțe, printre cele dintîi sosite la Iași ca să-l felicite pentru dubla alegere la 24 ianuarie 1859, telegrama administratorului ținutului Putna, D. Dăscălescu, vorbea în numele ținutului ce va deveni „centrul României“²⁷.

Chiar dacă nu a devenit realitate, dorința focșănenilor a făurit orașului de pe Milcov, prin lupta comună cu locuitorii celor două țări surori, renumele veșnic de oraș simbol al Unirii.

ASPECTS DE LA LUTTE POUR L'UNION A FOCȘANI — 1859 — DANS LA PRESSE NATIONALE ET DE L'ÉTRANGER

R É S U M É

Mentionnée dès 1546 dans les documents, la ville de Focșani se trouvait aux frontières kui la divisaient en: Focșani de la Moldavie et Focșani de la Valachie et à la longue, elle est devenue le symbole de l'Union.

Expression de la lutte du peuple des deux Principautés pour l'Union, la lutte des habitants de Focșani pour l'unité nationale s'est trouvé de bonne heure l'écho dans la presse roumaine et étrangère. Les premières nouvelles apparaissent avant la révolution de 1848 dans les journaux roumains „Le Courrier“ et „Le Télégraphe roumain“. Il y a surtout la presse de la Transilvanie qui publie conséquemment des nouvelles dans lesquelles apparaissent des informations sur la ville de Focșani ou qui reproduit des créations littéraires à caractère unioniste comme celles de Dimitrie Dăscălescu, habitant de la ville de Focșani.

Pendant la lutte pour l'Union, la ville de Focșani est souvent présentée dans les articles de la presse dans „l'Etoile du Danube“, mais aussi dans les journaux étrangers, de langue française plus spécialement, qui publient des correspondances des Principautés. Des journaux comme „Le Moniteur Universel“, „La Patrie“, „le Messenger du Midi“, fournissent des nouvelles sur l'accueil à Focșani du Commissaire français, le baron de Tallayrand, sur la proposition de M. Kogălniceanu de réunir les chambres législatives dans la ville de Focșani, tout comme sur l'accueil enthousiaste fait au nouveau prince régnant élu, dans cette ville à février 1859, Al. I. Cuza.

Une fois réalisé l'acte de l'Union, le journal „l'Etoile du Danube“ allait publier l'enthousiaste télégramme de félicitation envoyée par les habitants de la ville de Focșani au nouveau prince régnant élu.

25. *Acte și documente*, vol. III, p. 826—827.

26. Gh. Platon, *op. cit.*, p. 216.

27. Constantin C. Giurescu, *op. cit.*, p. 73.